

JAKÉ ZMĚNY MŮŽE PŘINÉST NOVELA ŠKOLSKÉHO ZÁKONA Z BŘEZNA 2024?

Ministerstvo školství v březnu 2024 předložilo do vnějšího připomínkového řízení návrh novely zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Návrh novely obsahuje tři základní oblasti změn či doplnění školského zákona:

1. institucionalizaci školních speciálních pedagogů a školních psychologů
2. regulaci růstu počtu hodin výuky nebo přímé pedagogické činnosti financované ze státního rozpočtu prostřednictvím fixace PHmax školy
3. zavedení možnosti indexace škol, resp. zohlednění náročnosti poskytovaného vzdělávání v rámci financování

Účinnost změn, s výjimkou změn zákona o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, se navrhuje dnem 1. ledna 2025.

Přehled všech navrhovaných změn naleznete v následujících odstavcích.

1. INSTITUCIONALIZACE ŠKOLNÍCH SPECIÁLNÍCH PEDAGOGŮ A ŠKOLNÍCH PSYCHOLOGŮ

Navržená právní úprava si klade za cíl **nastavit systémová a jednotná pravidla fungování podpůrných pedagogických pozic školního psychologa a školního speciálního pedagoga v ZŠ běžného vzdělávacího proudu, dále komplexně zkvalitnit poskytování poradenských služeb**, a to ze strany školských poradenských zařízení („ŠPZ“) i v rámci jednotlivých škol, zajistit **provázanost poradenského systému a snížit administrativní zátěž ŠPZ**. Aktuální způsob financování těchto pozic není systémově legislativně nastaven a vyvolává tak pocity nejistoty jak na straně školních psychologů a školních speciálních pedagogů, tak i na straně ředitelů škol. **Školní psycholog a školní speciální pedagog se nově stanou standardní součástí pedagogického sboru** a současně bude zajištěno účelnější a efektivnější využití finančních prostředků státního rozpočtu. Již nebude umožněno v běžných ZŠ doporučování těchto pozic jako podpůrných opatření. Tito odborní pracovníci se budou významně podílet na zajištění kvality inkluzivního (společného) vzdělávání a ve spolupráci se ŠPZ a dalšími subjekty budou zajišťovat poskytování poradenských služeb dětem, žákům a jejich zákonným zástupcům a metodickou podporu pedagogickým pracovníkům.

SOUVISEJÍCÍ DÍLČÍ ZMĚNY:

- a. Definování typů školských poradenských zařízení a jimi poskytovaných služeb v zákoně

Doplňují se typy ŠPZ, tedy pedagogicko-psychologická poradna („PPP“) a speciálně pedagogické centrum, a stanovují se služby, které zajišťují. Dosavadní legislativní úprava ukotvovala typy ŠPZ a jejich činnost pouze na úrovni prováděcího právního předpisu. Výslovně na úrovni zákona se **pro PPP stanoví povinnost metodického vedení ZŠ běžného vzdělávacího proudu a zajišťování služeb školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga takovým ZŠ** (do celkového počtu žáků stanoveného v rámci podmínek poskytování poradenských služeb prováděcím právním předpisem).

Spádový obvod pro účely metodického vedení a výčet ZŠ, jimž PPP zajišťuje služby školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga, **jakož i objem přímé pedagogické činnosti školního psychologa nebo školního speciálního pedagoga v hodinách zajišťované pro konkrétní školu** (odpovídající výši financované ze státního rozpočtu), **určí opatření obecné povahy („OOP“)** vydané nově podle školského zákona.

- b. Ukotvení povinnosti ZŠ a SŠ zajistit činnosti školských poradenských služeb v zákoně a nároku na jejich zajištění ze strany PPP pro menší školy

Nově dochází ke specifikaci poradenských služeb zajišťovaných školou na úrovni zákona. Stanovuje se povinnost pro ředitele ZŠ a SŠ zajišťovat obecně vymezené poradenské služby a pro jejich poskytování zabezpečit personální kapacity. Účelem poskytování poradenských služeb v ZŠ a SŠ je zejména naplňování vzdělávacích možností žáků s potřebou podpory, a to i žáků nadaných. Specifikace činností zajišťovaných pracovníky školního poradenského pracoviště („ŠPP“) bude upravena v prováděcím právním předpisu. Dojde také k redefinování činností ŠPZ, které mohou ve školách po zavedení institucionalizace školních psychologů („ŠP“) a školních speciálních pedagogů („ŠSP“) zajišťovat odborní pracovníci ŠPP.

Složení pracovníků ve škole, kteří se podílejí na poskytování poradenských služeb, stanoví vnitřním předpisem ředitel školy po projednání v pedagogické radě. Navíc se stanoví, že **v ZŠ běžného vzdělávacího proudu zajišťuje poradenské služby vždy též psycholog nebo speciální pedagog. ZŠ běžného vzdělávacího proudu bude mít za podmínek stanovených prováděcím právním předpisem nárok na zajišťování služeb ŠP nebo ŠSP PPP, do jejíhož spádového obvodu náleží, a to ve výši určené v OOP** vydaném nově podle školského zákona. Podrobné podmínky stanoví prováděcí právní předpis. Počítá se s tím, že **nárok bude mít ZŠ běžného vzdělávacího proudu s počtem žáků 20–179 ve tříletém průměru.**

c. Finanční zajištění pozic školního psychologa a školního speciálního pedagoga v běžných ZŠ (PHPmax)

V souvislosti s přípravou nového systému financování těchto pozic v běžných třídách ZŠ bude nutné současně v prováděcím právním předpisu **podrobně specifikovat pro ZŠ (respektive PPP, které zajišťují služby ŠP a ŠSP a metodické vedení ZŠ ve svém spádovém obvodu)** zřizované územními samosprávnými celky nebo dobrovolným svazkem obcí **maximální počet hodin přímé pedagogické činnosti („PPČ“) financovaný ze státního rozpočtu („PHPmax“), a to v závislosti na jejich struktuře. PHPmax bude na školu nastaven na základě průměrného počtu žáků ZŠ za předcházející tři roky (data rozhodná vždy k 30. 9. daného roku), popřípadě za kratší časové období. Do celkového počtu nebudou započítáni žáci ZŠ, kteří se výuky ve třídě ve skutečnosti neúčastní, neboť se vzdělávají v zahraničí nebo mají individuální vzdělávání.**

Prováděcím právním předpisem bude upřesněno, že **v případě ZŠ s celkovým počtem žáků 180 a více bude PHPmax stanoven přímo těmito školám a v případě ZŠ s celkovým počtem žáků 20-179 bude financovaný ze státního rozpočtu sdílený ŠP a sdílený ŠSP prostřednictvím PPP.** Stanovená výše PHPmax bude představovat vyšší nároku ZŠ vůči PPP, který PPP nejpozději po uplynutí přechodného období bude mít bezvýjimečnou povinnost naplňovat. V této souvislosti se také stanovuje spádovost PPP.

K zajištění financování poskytování podpůrných pedagogických pozic PPP neveřejných zřizovatelů je připravena novela zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů.

d. Nastavení spádovosti pedagogicko-psychologických poraden za účelem metodického vedení a zajišťování sdílených podpůrných pedagogických pozic menším ZŠ

K systémovému nastavení poskytování pozic školního psychologa a školního speciálního pedagoga je nutné nastavit spádovost PPP. **V případě běžných ZŠ s počtem žáků 20–179 budou tyto pozice poskytovány prostřednictvím PPP, a to na základě principu sdílení.**

MŠMT určí spádové obvody tak, aby všechny běžné ZŠ byly přiřazeny ke konkrétním PPP veřejných zřizovatelů na území jednotlivých krajů, případně PPP neveřejných zřizovatelů, které se zapojí do systému metodické podpory běžných ZŠ a sdílení podpůrných pedagogických pozic. V odůvodněných případech zahrne MŠMT do spádového obvodu PPP i ZŠ z území jiného kraje. Spádový obvod bude nastaven na sídlo PPP, nikoliv na jednotlivá pracoviště, a stanoví se s ohledem na územní blízkost a kapacitní, personální a materiální možnosti PPP. Přihlédne se rovněž k posledním výsledkům hodnocení České školní inspekce (ČŠI). Spádový obvod PPP, kterou nezřizuje kraj, obec nebo svazek obcí, lze stanovit, jestliže s tím PPP do 31. ledna vysloví písemný souhlas.

MŠMT po projednání s krajským úřadem do 30. dubna připraví návrh opatření obecné povahy, proti němuž budou moci zřizovatelé a PPP podat námítky. Následně bude do 30. června vydáno **OOP s účinností od 1. září, které uvede výčet ZŠ, kterým daná PPP bude zajišťovat služby podpůrných pedagogických pozic, včetně výše jejich nároku vyjádřené počtem hodin PPČ.**

- e. Ukotvení povinnosti krajů zajistit podmínky pro poskytování poradenských služeb školskými poradenskými zařízeními a s tím související zmocnění ke zřízení a zrušení ŠPZ
- f. Upřesnění kvalifikačních požadavků pro speciálního pedagoga

Navrhuje se **doplnění další cesty k získání odborné kvalifikace speciálního pedagoga** v rámci novely zákona o pedagogických pracovnících, a to pro absolventy vysokoškolských magisterských studijních programů zaměřených na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů ZŠ nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů SŠ nebo na přípravu vychovatelů nebo studijního oboru pedagogika, kteří zároveň již absolvovali bakalářským studijní program zaměřený na speciální pedagogiku nebo studium k rozšíření odborné kvalifikace pro získání způsobilosti vykonávat speciálněpedagogickou, výchovnou a vzdělávací činnost ve školách a třídách zřízených pro děti, žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami (studium v programu celoživotního vzdělávání realizovaného VŠ). **Tito absolventi získají odbornou kvalifikaci speciálního pedagoga novým studiem k rozšíření odborné kvalifikace pro získání odborné způsobilosti provádět speciálněpedagogické poradenství v navrhovaném rozsahu 150 hodin.** Jde o jedno z opatření, jejichž cílem je snížit nedostatek speciálních pedagogů a zajistit odborné kapacity pro činnost ŠP a ŠSP.

- g. **Prodloužení doby akreditace vzdělávacího programu DVPP ze současných 3 let na 6 let**

V rámci novely zákona o pedagogických pracovnících dochází k **prodloužení doby akreditace u vzdělávacích programů dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků na dobu 6 let.** Návrh je předkládán v návaznosti na novelu zákona o pedagogických pracovnících účinnou k 1. 9. 2023. Touto novelou došlo k výraznému omezení vzdělávacích programů DVPP. MŠMT nadále akredituje pouze vzdělávací programy, které vedou k získání odborné kvalifikace nebo specializace ve školství. Tyto programy jsou zpravidla většího rozsahu (250, 300 až 350 hodin, standardně 4, v některých případech až 6 semestrů) a **s ohledem na požadavek nutné realizace včetně ukončení příslušného programu v době udělené akreditace je současná délka 3 let nedostatečná.** Nově stanovená doba 6 let je zvolena v souladu s udělenou akreditací vzdělávací instituci. U delších programů současně umožňuje opakovanou realizaci jednotlivých kurzů a dává účastníkům prostor pro jejich ukončení v rámci příslušné doby (např. i při přerušení studia). Znamená nižší administrativní zátěž jak pro MŠMT, tak pro vzdělávací instituce.

- h. **Vyloučení možnosti zajišťovat výchovu a vzdělávání po nezbytnou dobu a v nezbytném rozsahu nekvalifikovaným pedagogickým pracovníkem, pokud nemohou být tyto činnosti zajištěny psychologem**

V rámci novely zákona o pedagogických pracovnících dochází k ukotvení **omezení možnosti využití výjimky zajišťovat výchovu a vzdělávání po nezbytnou dobu a v nezbytném rozsahu pedagogickým pracovníkem, který nesplňuje předpoklad odborné kvalifikace, pokud prokazatelně nelze tyto činnosti zajistit pedagogickým pracovníkem s odbornou kvalifikací, v případě výkonu činnosti psychologa.** Tato úprava odpovídá dlouhodobému stanovisku MŠMT.

2. REGULACE RŮSTU POČTU HODIN VÝUKY NEBO PŘÍMÉ PEDAGOGICKÉ ČINNOSTI FINANCOVANÉ ZE STÁTNÍHO ROZPOČTU PROSTŘEDNICTVÍM FIXACE MAXIMÁLNÍHO POČTU HODIN (PHMAX) ŠKOLY

Hlavním principem je vytvoření zmocnění ve školském zákoně, které umožní pružně reagovat skrze nařízení vlády na případné nedůvodné nárůsty PH školy prostřednictvím fixace nebo úpravy počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu daným školám. Vláda (potažmo MŠMT) tak získá nástroj, kdy může ad hoc regulovat situace, kdy dochází k nedůvodnému zvyšování PH školy oproti předchozímu školnímu roku i v případech, kdy v novém školním roce nedošlo u dané školy k růstu výkonů (tedy i v případech stejného nebo nižšího počtu žáků než v roce předchozím).

Nařízení vlády by pro příslušný kalendářní rok nebo kalendářní roky umožnilo stanovit počet hodin výuky financovaný ze státního rozpočtu v dané škole ve stejné výši jako při rozpisu finančních prostředků vyčleněných ze státního rozpočtu na činnost těchto škol na předcházející kalendářní rok. Vláda však bude mít možnost v takovém nařízení stanovit podmínky, za jakých lze takto stanovený počet hodin výuky financovaný ze státního rozpočtu snížit nebo zvýšit, a to až do maximálního počtu hodin výuky financovaného ze státního rozpočtu stanoveného nařízením vlády.

Vláda díky zmocnění bude moci v obdobích, kdy bude potřeba činit mimořádná úsporná opatření, zajistit, že v následujícím školním roce se nezvýší nároky na státní rozpočet. Uvedené druhy škol veřejných zřizovatelů si nebudou moci v důsledku regulace v přijatém nařízení vlády navýšit počet hodin výuky, ledaže by se vešly do podmínek pro případné umožnění nárůstu. Důvodem pro zvýšení stávajícího počtu hodin výuky může být např. u ZŠ situace, kdy počet žáků meziročně narostl a průměrný počet žáků na třídu pro nový školní rok překoná hranici pásma, které odpovídalo průměrnému počtu žáků v předchozím školním roce.

V souvislosti se zaváděnou institucionalizací ŠP a ŠSP bude obdobně možné regulovat růst počtu hodin přímé pedagogické činnosti psychologů nebo speciálních pedagogů.

3. ZAVEDENÍ MOŽNOSTI INDEXACE ŠKOL, RESP. ZOHLEDNĚNÍ NÁROČNOSTI POSKYTOVANÉHO VZDĚLÁVÁNÍ V RÁMCI FINANCOVÁNÍ

Navrhuje se stanovit možnost pro vládu a MŠMT diferencovat objem stanovených finančních prostředků pro MŠ, ZŠ, SŠ a konzervatoře v závislosti na náročnosti poskytování vzdělávání. Tato úprava má přispět ke snižování nerovností mezi školami způsobenými nerovným složením žáků se sociálním a ekonomickým znevýhodněním. Předpokládá snížení počtu opakovaných ročníků, vyšší míru dokončení základního a středního vzdělání. Na školách ohrožených sociálním znevýhodněním také udržení nebo zvýšení počtu kvalifikovaných pedagogických pracovníků. **Nová úprava zajistí možnost:**

- **diferencovat** skrze novelizaci příslušných prováděcích právních předpisů **maximální počet odučených hodin výuky, který je hrazený ze státního rozpočtu, a maximální počet hodin PPČ v případě MŠ** - okruh znevýhodněných škol bude určen pomocí indexu, sestaveného z administrativních dat (výkazů) a dat ČŠI, a MŠMT plánuje navýšení PHmax pro tyto školy o 5,26 %
- **diferencovat** skrze opravné koeficienty k normativům **stanovení objemu finančních prostředků na netarifní složky platu pedagogických pracovníků** (osobních příplatků, odměn a cílových odměn, jakož i povinných odvodů)
- **diferencovat** skrze opravné koeficienty k normativům **stanovení objemu finančních prostředků na ostatní neinvestiční výdaje školy**

Tato opatření by měla znevýhodněným školám umožnit mít příznivější poměr počtu žáků na učitele, dělit třídy, provozovat více tandemové výuky, lépe ohodnotit pedagogické pracovníky a využít více finančních prostředků například na DVPP a práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

V souvislosti se zaváděnou institucionalizací ŠP a ŠSP **se obdobně stanovuje možnost navýšit maximální počty hodin výuky nebo přímé pedagogické činnosti ŠP nebo ŠSP** v ZŠ, SŠ, konzervatoři a PPP zřizované krajem, obcí nebo svazkem obcí v závislosti na náročnosti poskytování vzdělávání na dané škole nebo na ZŠ, pro kterou PPP zabezpečuje poradenské služby ŠP nebo ŠSP. Navýšení maximálního počtu hodin PPČ v závislosti na náročnosti poskytování vzdělávání bude umožněno také pro MŠ.

4. OSTATNÍ ZMĚNY

a. Zavedení samostatného republikového normativu pro zařízení školního stravování

V současné době jsou prostředky na činnost zařízení školního stravování zřizovaného krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí alokovány do rozpočtu na jednotlivé kraje prostřednictvím normativu na základě počtu dětí, žáků a studentů, kteří se vzdělávají ve školách zřizovaných krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí.

Podíl dětí, žáků a studentů stravovaných v zařízení školního stravování na celkovém počtu dětí, žáků a studentů, kteří se vzdělávají ve školách, je ale velmi krajově rozdílný (a to v rozmezí 63 % až 94 %).

Podle § 161a školského zákona nyní MŠMT vyhlašuje republikové normativy pro ta školská zařízení, jejichž rozložení je v rámci ČR nerovnoměrné. **S ohledem na výše uvedené se nově navrhuje podle § 161a školského zákona vyhlašovat samostatný republikový normativ pro zařízení školního stravování, což zajistí lepší cílení finančních prostředků.**

b. Úprava regulace poměru pedagogických pracovníků MŠ zřízených Ministerstvy vnitra, obrany a spravedlnosti

V důsledku změn školského zákona mohou nově Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany a Ministerstvo spravedlnosti zřizovat i MŠ. **Navrhuje se proto, aby se poměr pedagogických pracovníků MŠ řídil zákoníkem práce a aby se na ně v plném rozsahu vztahoval zákon o pedagogických pracovnících,** a to včetně například požadavků na kvalifikaci ředitele školy.

Autorka publikace: JUDr. Anna Francová

Název publikace: Jaké změny může přinést novela školského zákona z března 2024?

Vydal v dubnu 2024 Učitel naživo, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, z. ú., Praha

